

Obveze nove deželne vlade do slovenske manjšine

Na seji deželnega sveta Furlanije - Julijske krajine, ki je bila v petek, 29. julija, je bil za predsednika deželne vlade potrjen odvetnik Antonio Comelli. V skladu s sporazumom, ki so ga dosegle stranke vladne večine (KD, PSI, PSDI, PRI, PLI in SSK), je bilo izvoljenih tudi 10 odbornikov in štirje njihovi namestniki. Od teh jih sedem pripada Krščanski demokraciji, trije so socialisti, dva sta socialdemokrata, eden je republikanec in eden liberalec. Kot že v prejšnji zakonodajni dobi, deželni svetovalec Slovenske skupnosti dr. Drago Štoka ni član deželne vlade, a ji bo nudil zunanjo podporo. Na že omenjeni seji je bila med drugim ustanovljena komisija za uprašanja Evropske skupnosti, za mednarodne odnose in za izvajanje osimskih sporazumov, kateri bo predsedoval dr. Štoka.

Slovenska skupnost je torej imela za politično umestno in modro spet postati sestaven del večinske koalicije, pri čemer je med predhodnimi pogovori zahtevala od zavezniških strank, naj poskrbijo, da bo nova deželna vlada sprejela natančne obveznosti, kar se tiče slovenske narodne manjšine. Te obveznosti med drugim izhajajo iz programskega govora predsednika Comellija takoj po izvolitvi v petek, 29. julija.

Predsednik deželne vlade je v zvezi s problematiko slovenske manjšine dejal, kako se »vlada dobro zaveda, da je nujno izpolniti pričakovanja pripadnikov slovenske manjšine in sprejeti pravno-normativen instrument, ki naj vsebuje primerne zaščitne ukrepe tudi na zakonodajni ravni«. »V teh programskih izjavah — je nadaljeval Comelli — se čutim dolžnega opozoriti na okoliščino, da sestavlja sedanjo kot že prejšnjo večino tudi Slovenska skupnost. Gre za pomembno izbiro in korak naprej, ki ne kaže samo spoštovanja in upoštevanja manjšine, temveč tudi dejansko voljo po stvarnem ukrepanju za priznavanje in ovrednotenje njene identitete. Vlada se zato ponovno obvezuje, da bo v vseh primernih in učinkovitih oblikah, zlasti ob pomoči parlamentarnih zastopništev, spremljala in vzpodbujala razpravo o zakonskih predlogih, ki so že bili ali še bodo predstavljeni rimskemu parlamentu. Vlada želi, da bi parlament po temeljiti poglobitvi manjšinskega uprašanja v prejšnji zakonodajni dobi, in sicer tudi na ravni osrednje

dalje na 2. strani ■

Craxi je izpolnil nalogo in sestavil novo vlado

Ko bodo naši bralci dobili v roke to številko lista, bo tajnik socialistične stranke Bettino Craxi po vsej verjetnosti že sestavil novo vlado in tako postal prvi socialistični ministrski predsednik v zgodovini Italije. Craxi je s tem dosegel svoj glavni cilj, ki si ga je bil postavil že kmalu potem, ko je pred kakimi sedmimi leti prevzel vodstvo socialistične stranke. Ko to pišemo, še ne poznamo podrobno programa nove vlade, zaradi česar tudi ne moremo ugotavljati, v kolikšni meri taprogram ustreza stališčem, ki jih je socialistična stranka zagovarjala med zadnjo volilno kampanjo in zaradi katerih je ta stranka tudi sprožila krizo dosedanje vlade, čemur je sledil razpis predčasnih političnih volitev.

Če je Krščanska demokracija, ki je kljub občutnemu nazadovanju na zadnjih državnozborskih volitvah še vedno ostala najmočnejša italijanska politična stranka, pristala na sodelovanje v vladi, ki ji predseduje tajnik socialistične stranke, pomeni, da je slednji sprejel nekaj pogojev, ki jih je postavljala stranka relativne večine. Ta je v prvi vrsti zahtevala, naj se socialisti in ostali zavezniški v novi vladi obvežejo, da se bo petstrankarska oblika vlade razširila tudi na večje občine, pokrajine in dežele. Seveda ne gre za takojšen preobrat v obstoječih zavezništvih — socialisti so v mnogih pomembnih občinah, pokrajinah in deželah na vladi skupno s komunisti, medtem ko je KD v opoziciji — temveč za postopno uveljavljanje pet-

strankarskih većin povsod tam, kjer je kaj takega mogoče izvesti. KD namreč poudarja, da petstrankarska večina ni naveden števček zainteresiranih strank, ampak predstavlja resnično alternativo komunistični partiji in koaliciji, ki bi se lahko zbrala okrog nje.

KD je poleg tega izrazilo političnega pogoja postavila še vrsto drugih, ki se tičejo gospodarskega programa nove vlade. V tej zvezi je treba omeniti, da so tudi republikanci zahtevali največjo strogost v gospodarski politiki vlade, kar je bil pogoj za njihovo sodelovanje v novi večini in vladi. Craxi in njegovi gospodarski svetovalci so pripravili osnutek gospodarskega in socialnega programa, ki je med drugim predvideval, da se plače odvisnih delavcev v prihodnjih treh letih ne smejo višati več kot znaša stopnja inflacije. Ta bi morala prihodnje leto znašati 10 odstotkov, cene in tarife za usluge pa bi se morale višati sorazmerno z ravno inflacije. Pri tem prihaja v poštev tudi zmanjšanje javnega primanjkljaja, ki ga je osnutek Craxijevega programa navajal v odstotkih, medtem ko so republikanci zahtevali, naj se natančno navedejo najvišje meje, ki jih javni primanjkljaj ne sme prekoračiti. KD pa se je spotikala predvsem nad dejstvom, da osnutek ni niti z besedico omenjal vprašanja premične lestvice, ki pa je po mnenju izvedencev KD bistvenega pomena za učinkovit boj proti inflaciji. KD je zato zahtevala, naj pro-

dalje na 2. strani ■

Nastop dr. Štoke v deželnem svetu

V ponedeljek, 1. avgusta, in v torek, 2. avgusta, je deželni svet Furlanije - Julijske krajine razpravljajal o programskih izjavah šeststrankarske koalicije, ki je pred tem izvolila tudi deželni odbor z odv. Comellijem na čelu.

V razpravo je med drugim posegel tudi deželni svetovalec dr. Štoka, ki je Comellijeve izjave pozitivno ocenil tudi in predvsem zaradi jasne obveze, da se bo deželni odbor aktivno zavzemal pri osrednjih oblasteh za sprejem okvirnega zaščitnega zakona za slovensko manjšino. V ta cilj bo SSK vložila vse svoje napore, hkrati pa se bo zavzemala za rešitev težkih gospodarskih problemov, ki tarejo posebno tržaško gospodarstvo in še posebej kmetijstvo.

Ob zaključku razprave o odborovih

programskih izjavah je deželni svet imenoval člane dveh posebnih komisij, in sicer za potresno področje in s tem povezano obnovo ter komisije za zunanje odnose in stike z evropskimi organizacijami. Ta komisija se je v prejšnji zakonodajni dobi imenovala osimska, zato je komunistična skupina predlagala, da bi prvotni naziv ohranila, vendar predlog ni prodril.

Deželni svet je z imenovanjem članov teh dveh komisij zaključil delo in se bo spet sestel po poletnem premoru sredi meseca septembra. Takoj nato so se pa sestale vse stalne in posebne komisije in izvolile svoja vodstva. Za predsednika omenjenih komisij za zunanje odnose in stike z evropskimi organizacijami je bil v skladu z dogovori izvoljen deželni svetovalec SSK dr. Drago Štoka.

RADIO TRST A

■ NEDELJA, 7. AVGUSTA 1983, ob: 8.00 Radijski dnevnik; 8.30 Kmetijska oddaja; 9.00 Sv. maša iz župne cerkve v Rojanu; 10.30 Mladinski oder: »Vitez na obisku«. Napisal Miroslav Košuta. Drugi del; 11.15 Nabožna glasba; 11.45 Vera in naš čas; 12.00 »Počitnice... počitnice«, 5. epizoda (ponovitev); 12.40 Jugoslovanski skladatelji lahke glasbe; 13.00 Radijski dnevnik; 13.0 Glasba po željah; 14.00 Kratka poročila; 14.10 Nedeljski radijski zbornik: Iz arhiva in tedenskih oddaj - Pozabljeni smeh: Cvetko Golar: »Vdova Rošinka« - Prenosi z naših prireditev; 19.00 Radijski dnevnik.

■ PONEDELJEK, 8. AVGUSTA, ob: 7.00 Radijski dnevnik; 7.20 Dobro jutro po naše; 8.00 Kratka poročila; 8.10 Beseda ni konj. Pripravlja Marij Maver. Gost v studiu: Just Lavrenčič (ponovitev); 9.15 Roman v nadaljevanjih (umetniško branje): Branko Hofman: »Noč do jutra«; 10.00 Kratka poročila in pregled tiska; 10.10 S koncertnega in opernega repertoarja; 11.30 Glasbeni potpuri: Naš avto. Pripravlja Vojmir Tavčar; 13.00 Radijski dnevnik; 13.20 Zborovska glasba s tekmovanjem in revij; 13.40 Instrumentalni solisti; 14.00 Kratka poročila; 14.10 Pesmi in njihovi protagonisti; 15.45 Literarni listi; 16.00 Klasični album; 17.00 Kratka poročila; 17.10 Zimzelene melodije; 17.30 Rubrika; 18.00 Na naši koži - pripravlja Breda Pahor; 18.30 Priljubljeni motivi; 19.00 Radijski dnevnik.

■ TOREK, 9. AVGUSTA, ob: 7.00 Radijski dnevnik; 7.20 Dobro jutro po naše; 8.00 Kratka poročila; 8.10 Pogovori, pripravlja Lida Turk - Glasbena matineja; 9.15 Roman v nadaljevanjih (umetniško branje): Branko Hofman: »Noč do jutra«; 10.00 Kratka poročila in pregled tiska; 10.10 S koncertnega in opernega repertoarja; 11.30 Glasbeni potpuri; 12.00 Glasbeni jubilej: ob stoletnici organiziranega glasbenega šolstva na Slovenskem, pripravlja Tatjana Rojc; 13.00 Radijski dnevnik; 13.20 Glasba po željah; 14.00 Kratka poročila; 14.10 Otroški kotichek; 14.30 Naš jezik; 14.35 Poeti rocka; 15.45 Literarni listi; 16.00 Klasični album; 17.00 Kratka poročila; 17.10 Zimzelene melodije; 17.30 Rubrika; 18.00 Furio Bordon: »Roka«, drama; 19.00 Radijski dnevnik.

■ SREDA, 10. AVGUSTA, ob: 7.00 Radijski dnevnik; 7.20 Dobro jutro po naše; 8.00 Kratka poročila; 8.10 Po svetu sem in tja, pripravlja Miladin Černe - Glasbena matineja; 9.15 Roman v nadaljevanjih (umetniško branje): Branko Hofman: »Noč do jutra«; 10.00 Kratka poročila in pregled tiska; 10.10 S koncertnega in opernega repertoarja; 11.30 Glasbeni potpuri; 12.00 Pod Matajurjan, posebnosti in omika Nediških dolin; 13.00 Radijski dnevnik; 13.20 Zborovska glasba s koncertnega odra; 13.40 Instrumentalni solisti; 14.00 Kratka poročila; 14.10 Zvezdniki našega časa; 15.45 Literarni listi; 16.00 Klasični album; 17.00 Kratka poročila; 17.10 Zimzelene melodije; 17.30 Rubrika; 18.00 Kulturni odmevi iz Beneške Slovenije, pripravlja Marino Vertovec; 19.00 Radijski dnevnik.

■ ČETRTEK, 11. AVGUSTA, ob: 7.00 Radijski dnevnik; 7.20 Dobro jutro po naše; 8.00 Kratka poročila; 8.10 Beseda ni konj, pripravlja Marij Maver, gost v studiu: Vinko Beličič (ponovitev); 9.15 Roman v nadaljevanjih (umetniško branje): Branko Hofman: »Noč do jutra«, 16. nadaljevanje; 10.00 Kratka poročila in pregled tiska; 10.10 Skladbe slovenskih in drugih jugoslovanskih avtorjev; 11.30 Glasbeni potpuri; 12.00 Kulturni odmevi iz Beneške Slovenije, pripravlja Marino Vertovec (ponovitev); 13.00 Radijski dnevnik; 13.20 Glasba po željah; 14.00 Kratka poročila; 14.10 Otroški kotichek; 14.30 Naš jezik; 14.35 Diskoteka; 15.45 Literarni listi; 16.00 Klasični album; 17.00 Kratka poročila; 17.30 Rubrika; 18.00 Trikule-trakule, pogovori o naših otrocih, pripravlja Vlasta Bernard; 18.20 Črnske duhovne pesmi; 19.00 Radijski dnevnik.

■ PETEK, 12. AVGUSTA, ob: 7.00 Radijski dnevnik; 7.20 Dobro jutro po naše; 8.00 Kratka poročila; 8.10 Trim za vsakogar, pripravlja Sonja Milič; 9.15 Roman v nadaljevanjih (umetniško branje): Branko Hofman: »Noč do jutra«, 17. nadaljevanje; 10.00 Kratka poročila in pregled tiska; 10.10 S koncertnega in opernega repertoarja; 11.30 Glasbeni potpuri; 12.00 Na počitnice; 13.00 Radijski dnevnik; 13.20 Zborovska glasba: slovenske umetne in ljudske pesmi; 13.40 Instrumentalni solisti; 14.00 Od ekrana do ekrana; 15.45 Literarni listi; 16.00 Klasični album; 17.00 Kratka poročila; 17.30 Rubrika; 18.00 Kulturni dogodki; 18.30 Priljubljeni motivi, vmes: 18.45 Imena naših vasi, pripravlja Pavle Merku; 19.00 Radijski dnevnik.

Obveze nove deželne vlade...

■ nadaljevanje s 1. strani

vlade, lahko čimprej izoblikoval zakonsko pobudo o zaščiti.« Medtem vlada zagotavlja — je zaključil Comelli — da bo izkazovala pozornost reševanju vprašanj in izoblikovanju pobud, ki jih je mogoče uresničevati s pomočjo dežele.

Tako torej novoizvoljena deželna vlada Furlanije - Julijske krajine o problematiki slovenske narodne manjšine.

V zvezi s prizadevanji, da bi rimski parlament končno odobril zakon o globalni zaščiti, je treba omeniti še dva dogodka. Pred nekaj dnevi se je sestala enotna delegacija slovenske narodne skupnosti, ki jo sestavljajo predstavniki KPI, SSK, SKGZ, SSO in zastopniki Benečanov, ter sestavila daljše pismo, ki je bilo naslovljeno na predsednika senata in poslanske zbornice, na voditelje demokratičnih parlamentarnih skupin, na predsednika deželne vlade Furlanije - Julijske krajine ter na predsednika deželne vlade in na voditelje svetovalskih skupin. Enotna delegacija opozarja, da bi se v parlamentu morala čimprej nadaljevati razprava o zakonskih predlogih za zaščito slovenske manjšine. Pismo hkrati poudarja, da je bila problematika naše manjšine predmet

poglobljenih razprav v okviru tako imenovane komisije Cassandro pri predsedstvu vlade.

Končno je treba še omeniti, da se je bivši podpredsednik deželne vlade in sedanjí socialistični poslanec De Carli te dni v Rimu sestal z namestnikom glavnega tajnika socialistične stranke Martellijem in mu podrobno obrazložil nekatera vprašanja, ki so zelo pomembna za deželo Furlanijo - Julijsko krajino. V tej zvezi je De Carli poslanca Martellija opozoril tudi na vprašanje globalne zaščite slovenske manjšine ter na izvajanja tistih določil osimskih dogovorov, ki se tičejo proste industrijske cone. Poslanec De Carli je pri tem zagovarjal predlog, naj bi industrijska cona nastajala vzdolž celotne italijansko-jugoslovanske meje, pri čemer bi uživala olajšave predvsem podjetja z mešanim kapitalom.

Kljub hudi poletni pripeki je torej naša manjšinska problematika še kar živahno prisotna v političnem življenju, kar seveda še ne pomeni, da so se naše zadeve premaknile z mrtve točke. Z bojem je treba dosledno in vztrajno nadaljevati, če hočemo, da bomo prej ali slej dosegli nekaj stvarnega.

O B V E S T I L O

Zaradi poletnih počitnic bo prihodnja številka Novega lista izšla v četrtek, 1. septembra. Uprava lista bo zaprta od 5. avgusta do vključno ponedeljka, 29. avgusta.

Uredništvo in uprava

Uspešno potovanje Richarda Stona

Odkar je ameriški predsednik Ronald Reagan določil, da bodo nedaleč od srednjeameriških obal potekale velike pomorske in letalske vojaške vaje, je v mednarodnih krogih prevladal vtis, da bo v srednjeameriški krizi prišlo do novih in hudih napetosti. Te napovedi je vsaj delno ovrгло nepričakovano uspešno potovanje posebnega odposlanca ameriškega predsednika za Latinsko Ameriko Richarda Stona po Srednji Ameriki. Stone se je namreč med potovanjem srečal z voditeljem salvadorske levičarske gverile Rubenom Zamoro in v Managui s predstavnikom nikaragvijske sandinistične vlade Danielom

Ortego in Miguelom D'Escotom. Ta srečanja so vzbudila upanje, da bo v bodoče mogoče rešiti zapleteno srednjeameriško krizo na miren način.

—o—

CRAXI JE IZPOLNIL NALOGO IN SESTAVIL NOVO VLADO

■ nadaljevanje s 1. strani

gram predvideva revizijo mehanizma, ki je do zdaj urejal to kočljivo vprašanje. Vse kaže, da je Craxi na to pristal.

Zelo kočljivo pa je bilo že od vsega začetka za vladnega mandatarja vprašanje porazdelitve ministrskih mest nove vlade med predstavniki DC, PSI, PSDI, PRI ter PLI, saj se vsaka izmed strank nove vladne večine zavzema za ključna ali pomembnejša ministrstva. Kljub raznim zapletom pa je Craxiju uspelo rešiti tudi to vprašanje, saj se bo danes, v četrtek 4. avgusta, predstavil s seznamom novih ministrov pri predsedniku Pertiniju. Vse torej kaže, da bo Craxi držal besedo, ki jo je obljubil, in sicer, da bo predstavil parlamentu novo vlado še pred velikošmarenjskimi prazniki, ki v Italiji pomenijo prekinitev vsake, seveda tudi politične, dejavnosti.

■ SOBOTA, 13. AVGUSTA, ob: 7.00 Radijski dnevnik; 7.20 Dobro jutro po naše; 8.00 Kratka poročila; 8.10 Kulturni dogodki (ponovitev); 9.00 Imena naših vasi, pripravlja Pavle Merku (ponovitev); 9.15 Roman v nadaljevanjih (umetniško branje): Branko Hofman: »Noč do jutra«, 18. in zadnje nadaljevanje; 10.00 Kratka poročila in pregled tiska; 10.10 S koncertnega in opernega repertoarja; 11.30 Glasbeni potpuri; 12.00 Bom naredu st'zdice, čjer so včas b'le - glasnik Kanalske doline; 13.00 Radijski dnevnik; 13.20 Glasba po željah; 14.00 Kratka poročila; 14.10 Otroški kotichek; 14.30 Naš jezik; 14.35 Iz studia neposredno; 16.00 Klasični album; 17.00 Kratka poročila; 17.10 Izbrane melodije minulega desetletja; 17.30 Rubrika; 18.00 »Počitnice... počitnice« - 6. epizoda; 18.40 Priljubljeni motivi.

Zanimiva študija o problemih avtonomije

Pred kratkim smo dobili v roke dvojjezično, italijansko-nemško brošuro, ki je izšla pred več kot dvema letoma v Tridentu in ki ima zelo pomenljiv naslov: *Autonomia in pericolo? - Autonomie in Gefahr?* (Avtonomija v nevarnosti?). Avtor krajše, vendar pregledne in tudi za nestrokovnjaka razumljive študije je južnotiroolski odvetnik dr. Klaus Dubis. Kot sam pravi v uvodu, skuša s to študijo predvsem opozoriti širošo javnost na »v pravnem pogledu silno zapleteno snov, ki jo predstavljajo meje, čez katere ne smejo deželni in pokrajinski zakoni«. Gre za »meje — nadaljuje avtor — na katere se pogosto sklicuje rimska vlada, ko zavrača zakone, ki so jih odobrili ali deželni svet ali pokrajinska sveta«. Kot je razumljivo, misli avtor na deželo Tridentinsko-Južno Tirolsko in na pokrajinska sveta v Bocnu in Tridentu, ki imata po statutu tudi zakonodajno oblast (z razliko od ostalih pokrajinskih svetov po državi, ki take oblasti nimajo).

Klaus Dubis poudarja, da glede na nadzorstvo, ki ga izvaja osrednja vlada nad vsakim deželnim in pokrajinskim zakonom, nastaja resno vprašanje, ali ne utegne takšno nadzorstvo dejansko izvzeti avtonomijo dežele oziroma pokrajinskih svetov. Zato tudi naslov brošure »Avtonomija v nevarnosti?«

Statut dežele Tridentinske - Južnega Tirola izrecno navaja posamezna področja, ki jih s svojimi zakoni urejajo deželni svet in oba pokrajinska sveta. Pristojnosti so torej izrecno določene, zaradi česar bi ne smelo priti do sporov med državo na eni ter deželo in pokrajinama na drugi strani. Dogaja pa se, da je osrednja vlada samo v obdobju 1973/78 zavrnila kar 26 zakonov bocenske pokrajine, češ da so nezakoniti zaradi zlorabe pristojnosti.

Dežela in obe pokrajini so po statutu pristojne, da izključno s svojimi zakoni urejajo nekatera področja, ne glede na to, kako ista področja ureja država po ostalem ozemlju. V tem primeru imajo dežela in pokrajinska sveta tako imenovano primarno zakonodajno pristojnost. Toda tudi tu morajo spoštovati določene meje,

ki so ustavna zakonitost, načela pravnega reda v državi, mednarodne obveznosti, vsedrjavne koristi in temeljne preureditvene norme.

Kar zadeva ustavno zakonitost, avtor opozarja, da je osrednja vlada v razdobju 73-78 zavrnila kar 29 zakonov bocenske pokrajine. Pri tem se je vlada pogosto sklicevala na tretji člen republiške ustave (o enakosti vseh državljanov). Ko je bocenska pokrajina hotela z zakonom urediti gorsko reševalno službo in je predvidela, da morajo vsi reševalci poznati oba jezika (italijanski in nemški), je vlada zakon zavrnila, češ da ni v skladu z ustavo, ki v 3. členu določa enakost vseh državljanov.

Sklicujoč se na načela pravnega reda je osrednja vlada v razdobju 73/78 zavrnila 9 zakonov bocenske pokrajine. Zanimivo je, kako je vlada utemeljila zavrnitev pokrajinskega zakona, ki se je tikal odškodnine za razlaščenca zemljišča. »Odškodnina — je napisala vlada — ne more biti popolno povračilo za škodo, ki jo je imel lastnik, temveč mora predstavljati primeren prispevek, katerega višino je treba določiti ob upoštevanju splošnih koristih, zaradi katerih je bil uveden razlastitveni postopek«. To je po mnenju rimske vlade eno temeljnih načel pravnega reda, ki ga morajo dežela in pokrajini spoštovati.

Statut avtonomne dežele določa, da je treba spoštovati mednarodne obveznosti, pri čemer v primeru Tridentinske - Južnega Tirola prihaja v poštev le področje kmetijstva (primarna zakonodajna pristojnost). V statutu je dalje rečeno, da se dežela in pokrajini ne morejo pregrešiti zoper vsedrjavne koristi, od katerih se izrecno navaja le *zaščita krajevnih jezikovnih manjšin*. Ne glede na to pa se dogaja, da rimska vlada zavrača zakone, češ da niso v skladu z vsedrjavnimi koristmi, četudi teh koristi izrecno ne predvideva noben člen statuta. Tudi v tem primeru navaja avtor zakon bocenske pokrajine, ki je med drugim predvideval višino odškodnine za razlaščenca zemljišča, a ga je rimska vlada zavrnila, češ da je odškodnina previsoka in da bi zato utegnili ško-

dovati splošnim koristim (šlo je za gradnjo ljudskih hiš).

Po mnenju avtorja je še najbolj kočljiva meja, ki jo predstavljajo državne preureditvene norme, se pravi razne družbene ali gospodarske reforme. Kakšno avtonomijo naj uživajo dežela in pokrajini, pravi avtor, če država sme po ustavi po svoje urediti katerokoli področje, tudi tista, za katera so, po statutu (ki pa ima moč ustavnega zakona) izključno pristojne dežela in pokrajini? Avtor ostro graja tudi prakso, ki se je uveljavila na široko in po kateri osrednja vlada pogojno odobri kak deželni ali pokrajinski zakon. Dogaja se, da vlada postavlja pogoje zakonodajnim zborom oziroma se sklicuje na obljube, ki jih daje na primer predsednik pokrajine, ki kot predstavnik izvršne oblasti prevzema nase obveznosti, ki sodijo v pristojnost zakonodajne oblasti (pokrajinskega sveta). V pravnem pogledu je takšna praksa — poudarja Klaus Dubis — nesprejemljiva.

Osrednja vlada izvaja nadzorstvo nad zakoni dežele in pokrajin po vladnem komisariju, ki je za deželni svet in tridentinski pokrajinski svet v Tridentu, za bocenski pokrajinski svet pa v Bocnu. Iz tega, kar smo navedli, jasno izhaja, da je za osrednjo vlado oziroma za njene birokrate avtonomija dežel pogosto nekaj, kar je samo napisano na papirju, medtem ko je resnična oblast v središču, to je v Rimu. Avtonomiji pa preti največja nevarnost, ko gre za jezikovne in narodne manjšine, ki dejansko ne smejo imeti pravice, da na rodni zemlji po svoje urejajo svoje zadeve. Taka je, kot vidimo, na žalost še vedno miselnost mnogih oblastnikov oziroma tistih, ki odločajo. Brošura je torej poučna tudi in predvsem za nas Slovence v Italiji.

D. L.

—0—

NOV ZLOČIN MAFIJE NA SICILIJU

Z gnusnim zločinom, ki ga je izvedla sredi prejšnjega tedna v Palermu na Siciliji, je mafija dokazala, da je trdno odločena braniti z vsemi sredstvi svojo oblast na otoku in tudi po ostalem ozemlju v državi. Za boj proti visokemu predstavniku državne oblasti, kot je bil sodnik Rocco Chinnici, ki je skupno z dvema orožnikoma in enim civilistom postal žrtev atentata, se je začela posluževati tehnike, ki je značilna za teroriste na Severnem Irskem in še bolj za spopade v Libanonu. Očitno je mafija povezana tudi s teroristi na Bližnjem vzhodu, kjer verjetno vadi ali najema materialne izvrševalce zločinov na otoku, se pravi morilce. Sodnik, orožnik in civilist so bili ubiti, ko je eksploziral avtomobil, v katerem je bilo najmanj 100 kg dinamita. Zločinci so avtomobil parkirali v neposredni bližini sodnikovega stanovanja in je zletel v zrak, ko je sodnik s spremstvom hotel vstopiti v avtomobil, ki bi ga odpeljal v službo. Peklenski stroj so zločinci aktivirali z razdalje kakih 100 ali celo 150 m, kar pomeni, da je šlo za prave izvedence.

Dr. Rocco Chinnici je 18. sodnik, ki v zgodovini italijanske republike umre nasilne smrti, kot žrtev ali rdečega ali črnega terorizma oziroma mafije.

Sporočamo žalostno vest, da je v 97. letu starosti preminil

msgr. ANTON RUTAR,

nekdanji kaplan v Tolminu, ekonom, knjižničar in podravnatelj goriškega semenišča, kaplan župnije sv. Ignacija v Gorici, dolgoletni župnik v Pevmi ter soustanovitelj in podpornik Novega lista.

Pogrebne svečanosti bodo v petek, 5. avgusta, ob 11. uri v župni cerkvi v Pevmi.

Trst, 3. avgusta 1983

NOVI LIST

Pisma uredništvu:

ZAKAJ ŠE NIMAMO ŠKOFOVEGA VIKARJA?

Za časa pokojnega goriškega nadškofa msgr. Cocolina smo Slovenci v nadškofiji imeli svojega škofovega vikarja. To nalogo je opravljal msgr. Oskar Simčič. Spominjam se, da smo ob imenovanju škofovega vikarja za Slovence ugotavljali, da je to pomembna pridobitev za slovenske vernike in za celotno slovensko narodno skupnost v goriški nadškofiji. S smrtjo nadškofa Cocolina je svedel msgr. Simčič prenehal biti škofov vikar.

V Gorico je že na začetku tega leta prišel novi nadškof, ki pa do zdaj — kolikor nam je znano — še ni poskrbel, da bi slovenski verniki njegove nadškofije spet imeli škofovega vikarja. Zakaj tolikšna zamuda pri tem imenovanju?

Pred nekaj tedni sem v tedniku goriške nadškofije »Voce Isontina« bral vest, da so bile na ozemlju nadškofije ponovno priklicane k življenju stare dekanije. To ima za slovenske vernike med drugim za posledico, da niso več združeni v eni sami dušnopastirski enoti, kot je bilo do zdaj. Kot se čudno sliši, v omenjenem članku niso bili navedeni razlogi, zaradi katerih je bilo na ozemlju nadškofije vzpostavljeno staro upravno stanje. Tudi slovenski tisk je do zdaj o tem molčal. Mislim pa, da imajo verniki pravico vedeti, zakaj in čemu se uvajajo spremembe, ki so po mojem važne.

Mario Vižintin

To, kar navajate, se nam zdi zanimivo in tudi važno. Zato se bomo za obe zadevi zanimali na pristojnih mestih in Vam v eni prihodnjih števil listov tudi odgovorili.

Uredništvo

—O—

ČESTITAMO

V sredo, 3. avgusta, je dr. RAFKO DOLHAR praznoval svoj 50. rojstni dan. Ob tem življenjskem jubileju mu pristočno čestitajo številni prijatelji in znanci ter mu voščijo še veliko uspehov na zdravniškem, univerzitetnem, političnem, književnem in še drugih področjih, na katerih se je že odlično izkazal. Svojemu deželnemu predsedniku čestitajo predvsem številni člani in somišljeniki Slovenske skupnosti. Čestitkam se pridružujeta uredništvo in uprava Novega lista.

Dr. LOJZE BERCE SE JE POSLOVIL OD SVOJIH BRALCEV

Tržaški tednik »Gospodarstvo« je v zadnji številki (petek, 29. julija) objavil na prvi strani daljši članek z naslovom »Moje slovo«. S tem se je dosedanji glavni in odgovorni urednik lista dr. Lojze Berce poslovil od svojih bralcev. Starosta slovenskih časnikarjev v nekakšno opravičilo piše, da je njegov življenjski »kole-dar« že pokazal 85 let.

Dr. Lojze Berce je bil glavni in odgovorni urednik »Gospodarstva« skoraj 35 let. Še časnikarstvom pa se je začel baviti že takoj po zaključeni fakulteti za ekonomske vede in je bil najprej odgovorni urednik »Malega lista«, ki ga je v Trstu bil ustanovil po prvi vojni tržaški duhovnik in politik Virgil Šček. Dr. Lojzetu Bercetu, ki je toliko let vztrajal na okopih zamejskega časnikarstva in upravičeno veljal kot zgled za cele rodove slovenskih časnikarjev, želimo, da bi se še dolgo ohranil pri dobrem zdravju in užival zares zasluženi pokoj.

Peto evropsko srečanje slepcev in slabovidnih

Sodobna družba posveča premalo pozornosti fizično in umsko prizadetim ljudem, tako da so ti večkrat izločeni iz družabnega življenja. Naloga vsake demokratične in humane družbe je, da poskrbi za primerne vključitve prizadetih v vsakdanje življenje in delo, ker se bodo le tako čutili aktivne člane in družbi še potrebni.

Med fizično prizadete so vključeni tudi slepi in slabovidni, ki so ustanovili mednarodno združenje za uveljavitev slepcev v družbi. Združenje je imelo v dneh od 24. do 26. junija svoj V. kongres, ki se je vršil v Trstu. Kongres je evropski in se vsako leto vrši v eni izmed držav, ki so članice združenja. Tržaškega srečanja se je udeležilo preko tristo predstavnikov iz raznih evropskih držav; prisotni so bili tudi predstavniki slepcev iz ZDA, Rusije in Bližnjega Vzhoda.

Pokrovitelj in pobudnik kongresa je bilo Evropsko združenje Svetovne organizacije za družbeno vključevanje slepcev. Predsednik italijanskega združenja slepcev Roberto Kervin je ob začetku kongresa predstavil program in predavatelje; sledila so nato predavanja, ki so obravnavala sledeče teme: 1. komercializacija in prodaja tehničnih pripomočkov za slepce; 2. tradicionalni tehnični in elektronski stroji za njihov razvoj; 3. mednarodno sodelovanje za izdelavo tehničnih in didaktičnih pripomočkov za slepce.

Istočasno s predavanji, ki so bila na tržaškem velesejmu v kongresni dvorani, je bilo na razstavišču v paviljonu D, razstava tehničnih strojev in pripomočkov, ki služijo slepcem in slabovidnim. To so zadnje novosti na evropskem trgu in so naj-

modernejši pisalni stroji za pisanje s pisavo Braille, stroji za fotokopiranje pisave Braille, telefoni in razni audiovizuelni pripomočki za slepe in celo pralni in pomivalni stroji s programom pranja v pisavi Braille.

Torej velika izbira raznih tehničnih strojev, toda te si lahko privoščijo le slepi, ki imajo dosti denarja, revnejši so tako ponovno izključeni. Naša družba mora poskrbeti za cenejšo tehnologijo in cenejše tehnične pripomočke, ki bodo dostopni čim večjemu številu slepih, je dejal na kongresu predsednik italijanskega združenja slepcev Roberto Kervin. »Mi se želimo vključiti v sodobno družbo, želimo biti enakovredni ostalim državljanom, delati in biti aktivni člani družbe, občine in države«, je zaključil svoj poseg Roberto Kervin.

Strinjamo se z predsednikom italijanskega združenja slepcev, ko govori o premajhni skrbi družbe za potrebe slepcev in drugih fizično prizadetih. Premalo je ustanov na razpolago slepcem, premalo je skrbi za prizadete. Treba je več dobre volje od strani dežele in države, treba je dodeliti več denarnega prispevka v korist prizadetih, da se jim zagotovi dostojanstveno in boljše življenje v današnji družbi.

Evropsko srečanje slepcev ima tudi namen seznaniti javnost s problemi slepcev v svetu in nakazati prave smernice za rešitev najbolj perečih problemov, ki tarejo slepe in slabovidne. Prav zato se nam je zdelo potrebno, da o tem spregovorimo tudi v našem časopisu.

Marko Paulin

»Nekaj gnilega v deželi Danski...«

Neki italijanski politični komentator se je pred nekaj tedni pritoževal, da se v Italiji v tistih dneh veliko bolj zanimajo za brazilsko nogometaša Zica in Cereza, ki po sklepu italijanske nogometne federacije ne bi smela v prihodnji sezoni nastopati za nogometna kluba Udinese in Roma, kot za vprašanje sestave nove osrednje vlade. Italijanski listi so namreč tedaj na prvih straneh prinašali vesti o reakcijah, ki so nastale med množico navijačev v furlanski oziroma italijanski prestolnici. Pod mastnimi naslovi so dnevniki na primer poročali, da je videmski župan sklical sejo vseh parlamentarcev iz Furlanije, da so na enem glavnih trgov v Vidmu priredili množično protestno manifestacijo, med katero se je pojavil celo transparent z napisom »Zico ali Avstrija«.

Zadeva okrog tega brazilskega nogometaša je bila prikazana tako, kot da bi šlo za hoteno in zavestno ponižanje in zapostavljanje furlanskega ljudstva. Zato tudi tako ostra reakcija pri ljubiteljih nogometa, ki je v Furlaniji še vedno najbolj razširjena športna dejavnost. Furlanskih parlamentarcev in celo ministra za civilno zaščito socialista Fortune ni prav nič motilo dejstvo, da so v tistih dneh korakali v sprevedu po ulicah v Tržiču delavci iz ladjedelnice, ki so nosili transparent s temle pomenljivim napisom: »Furlanija lahko živi brez Zica, brez dela pa je obsojena na smrt«. Parlamentarci vseh strank, od KD do

KPI in omenjeni minister pa so kljub temu odločno posredovali v Rimu in na koncu dosegli, da je vodstvo Italijanskega olimpijskega odbora sprejelo priziv obeh prizadetih nogometnih klubov in razveljavilo sklep nogometne federacije. Sprejeta je bila odločitev, ki je po mnenju mnogih opazovalcev škandalozna tako v pravnem kot v moralnem pogledu.

Toda ne glede na kršenje obstoječih predpisov, je zares težko razumeti, kako se toliko ljudi v Furlaniji strinja z ukrepom, po katerem je videmski klub potrošil za nakup brazilskega igralca nad šest milijard lir. Nastane tudi vprašanje, kako je ta vsota poromala iz Italije v Brazilijo, če vsakemu navadnemu zemljanu ob prehodu državne meje takorekoč redno pregledajo listnico, da ja ne bi imel pri sebi preveč lir. Kar pa mora vsakega normalnega človeka naravnost zaprepasti, pa je dejstvo, da je moral videmski klub »gospodu« iz Brazilije poskrbeti razkošno vilo (baje z desetimi kopalnicami) in primerno število »služinčadi«, med drugim stalnega šoferja. Sam Zico je prvi dan svojega bivanja v Italiji izjavil, da namerava igrati tu največ tri leta in se nato z bogato listnico vrniti domov ter spet nastopati za klub Flamengo, kateremu je do zdaj pripadal. Razkošje in bajni denar, ki ju ta možakar zahteva in sta mu bila tudi priznana, gotovo predstavljata vnebovpijočo krivico

dalje na 6. strani ■

Slovenski pozdrav v pokrajinskem svetu v Gorici

V soboto, 30. julija, je bila prva seja novoizvoljenega goriškega pokrajinskega sveta. Seja je bila povsem formalna, saj so na njej predvsem ugotovili, če so vsi izvoljeni svetovalci lahko člani pokrajinskega sveta. Predsedoval je najstarejši svetovalec, dr. Cominardi. Na dnevnem redu je bila tudi izvolitev predsednika in odbora, a do tega glasovanja ni prišlo, ker ni še bil sklenjen noben dogovor med strankami, ki so v zadnjih treh letih vodile pokrajinsko upravo. Vse kaže, da se bo petstrankarska koalicija obnovila, spremembe bodo v sestavi odbora in morda tudi glede predsedniškega mesta, a to slednje je manj verjetno.

Na sobotni seji so nastopili predstavniki vseh strank in prinesli kratek pozdrav, razen komunista Poletta, ki je imel že kar cel programski govor. Slišati je bilo tudi slovensko besedo, a samo iz ust predstavnika Slovenske skupnosti, novoizvoljenega svetovalca dr. Mirka Špacapana. V goriškem pokrajinskem svetu sta še dva slovenska predstavnika in sicer arh. Jože Cej (PSI) in Aleksandra Devetak (PCI). Medtem ko slednja ni nastopila (spregovoril je namreč načelnik skupine Poletto), je za socialiste govoril prav arh. Cej in sicer samo v italijanščini. Ne moremo razumeti, zakaj. Od svetovalca Ceja bi si pričakovali vsaj par besed v materinem jeziku. Dejstvo je, da je slovensko govoril samo Mirko Špacapan in ko bi njega ne bilo v pokrajinskem svetu, bi slovenska beseda na prvi seji ne bila zaznavna. Mislimo, da je treba ob takih priložnostih, to se pravi ob slavnostnih, umestitvenih sejah predvsem s slovensko besedo dokazati, da smo tu in da pripadamo slovenskemu narodu, poleg tega pa še to, da ima slovenska beseda pravico vstopa v izvoljene svete, kljub temu da ni to z zakonom še določeno.

Svetovalec SSK Mirko Špacapan je

Zgodiška sekcija Slovenske skupnosti prireja od 6. do 8. avgusta v Koludrovici

Naš praznik

Odprije praznika bo v soboto, 6. avgusta, ob 15.00 s TURNIRJEM V BRISKOLI. Ob 20.00 bo ples ob zvokih ansambla ARIES, ki bo za ples igral tudi v nedeljo, 7. avgusta, prav tako od 20.00 dalje. V nedeljo zjutraj bo ob 9.00 tekmovanje v skrlah, ob 17.00 pa bo začel bogat kuturni program, med katerim bo med drugim nastopil znani gledališki igralec ANTON PETJE s posebnim recitalom. Slavnostni govornik bo deželni predsednik SSK dr. RAFKO DOLHAR. Praznik se bo zaključil v ponedeljek, 8. avgusta, ko bo od 20.00 dalje ples ob zvokih ansambla TAIMS.

Delovali bodo bogato založeni kioski.

Vabljeni vsi SLOVENC!

najprej prinesel pozdrav slovenske stranke, »ki je edina stranka slovenske manjšine v Italiji, manjšine, ki je predvsem v goriški pokrajini številno prisotna« in je tako nadaljeval: »Prevzemam mesto odlične predstavnice naše stranke v tem svetu, odbornice Marije Ferletič, ki se je toliko let in s tako vnemo zavzemala za Gorico in njeno prebivalstvo; dovoljeno naj mi bo, da se ji s tega mesta zahvalim v svojem imenu in v imenu celotne Slovenske skupnosti.« Zatem se je dr. Špacapan zavzel za to, da bi Slovenci bili deležni pravic, ki jih predvideva italijanska ustava in da bi nas drugi upoštevali za to, kar smo in kar veljamo. Želimo in upamo, da bo pokrajinska uprava v tem mandatu pripomogla k premostitvi hude krize, ki je prisotna na Goriškem in da bo v to akcijo vključila celotno prebivalstvo in upoštevala predvsem probleme ljudi, ki živijo na tej zemlji že stoletja in za katere je usoda pokrajine povezana z usodo njihovega življenja in bodočnostjo njihovih potomcev. Slovenska skupnost bo vršila — kot vedno do sedaj — svojo konstruktivno politiko ob spoštovanju vseh komponent, ki so prisotne v tem svetu, je zaključil svetovalec Špacapan. Zatem je te misli povzel v slovenščini in sklenil s sledečimi besedami: »Slovenska skupnost bo podpirala vsako pobudo, ki bo upoštevala

dobrobit Goriške in njenih prebivalcev, ki so v precejšnji meri prav Slovenci«.

V teh dneh so se začela pogajanja za sestavo pokrajinskega odbora in odborov v nekaterih večjih občinah, kot so Tržič, Ronke, Gradež. Ta pogajanja bodo verjetno trajala nekaj časa in rezultati bodo mogoče znani šele po velikošmarnih počitnicah.

—o—

Umrl je upokjeni župnik Mirko Mazora

V 70. letu starosti je preteklo soboto v Gorici umrl duhovnik in pesnik Mirko Mazora; njegova zemeljska pot se je zaključila v bolnišnici sv. Justa, po daljši bolezni. Rodil se je v Breginju leta 1913, v mašnika posvečen 1939. V petdesetih letih je bil za kaplana v cerkvi sv. Ignacija na Travniku, kjer je navduševal s svojimi globokimi pridigami, vodil je Marijino kongregacijo in vzgajal cele skupine mladih fantov. A iz Gorice ga je nadškof premestil najprej v Šempolaj, nato v Podgorico, kjer je bil še pred približno tremi leti. Nato je močno zbolel in bil dalj časa v bolnišnici. Mirko Mazora je v svojem življenju storil veliko dobrega, bil je blaga duša; veliko je pesnil, njegove pesmi so bile natisnjene v številnih publikacijah, v koledarju GMD, Mladiki, Pastirčku in še kje. Pogrebna slovesnost je bila v ponedeljek v travniški cerkvi, pokopali pa ga bodo v Breginju.

Seja občinskega sveta v Sovodnjah

Sovodenjski občinski svet se je sestel v torek, 26. julija. Najprej so svetovalci odobrili odborov sklep o strošku 2.399.000 lir, ki je bil izplačan podjetju za čiščenje telovadnice.

Osrednja točka seje se je nanašala na določitev novega cenika za prevoz in upepeljevanje smeti v skladu z zakonom 915/82. Zakon namreč predvideva, da občinske uprave ne smejo imeti od prihodnjega leta dalje finančnih izgub s smetarsko službo. Zaradi tega morajo občine, če je potrebno, odobriti povišek zadevnega davka do 31. julija. O novi normativi za smetarsko službo je izčrpno poročal začasni tajnik iz Dolegna Giorgio Redivo, podžupan Klemše pa je utemeljil, zakaj je potrebno povišati za 25 odstotkov pristojbino, ki so jo doslej plačevali porabniki sovođenjske občine. V debato k tej točki so posegli vsi svetovalci. Govor je bil tudi o delovanju goriškega upepeljevalnika, ki bo zaradi nujnih popravil za nedoločen čas zaprt. V tej zvezi je prišlo tudi do kritičnih pripomb na račun prejšnje občinske uprave, ker se ni v zadostni meri uprla lokaciji, na kateri je objekt zgrajen. Dokler bo upepeljevalnik v popravilu, pa je bilo vsekakor sklenjeno, da bodo smeti prevažali v Moraro. Ob zaključku te debate so svetovalci odobrili tudi predlog, ki je bil iznešen že pred časom, naj se namreč ponovno preveri stanje uporabnikov te službe. Ni namreč pravilno, da družina, ki je npr. sestavljena iz dveh ali celo ene starejše osebe, plačuje kakor veččlan-

ska mlada družina. V ta namen bo zatorej sestavljena posebna komisija občinskih svetovalcev, ki bo pregledala površino zemljišč posameznih hiš ipd.

V lanskem letu sta bili urejeni pokopališči v Rupi in Gabrjah. Letos je občinska uprava določila, naj se uredita pokopališči na Peči in v Sovodnjah. Svetovalci, ki so o tem razpravljali, so bili mneneja, naj se da prednost ureditvi pokopališča na Peči, ki je najbolj potrebno, saj je kapela na njem v res obupnem stanju. Tako je bilo sklenjeno, da se uredi streha te kapele, da se nastavijo žlebi in nova okna in da se jo prebarva. Predvideni stroški znašajo 4.845.000 lir; popravilu pokopališča v Sovodnjah, za katerega je bil bil izdelan podroben načrt, pa je bila namenjena vsota 7,3 milijona lir.

Med raznim je svetovalec SSK Remo Devetak opozoril občinsko upravo oz. odbor na prepogosto pomanjkanje vode in električnega toka na Vrhu. Povedal je, da letos skoraj pri vsakem majhnem neurju zmanjka električni tok ali pride do okvare na črpalni postaji v Pitovljah. Pripomnil je, da bi se morala občinska uprava odločneje zavzeti pri vodovodnem konzorciju C.A.F.O. za rešitev tega perečega problema. Dodal je, da tudi sovođenjska občina plačuje kot član omenjenega konzorcija odstotek njegovega primanjkljaja in ima zato pravico zahtevati, da se izvedejo izboljšave, kot so se že v Števerjanu, Doberdobi in v drugih občinah.

IZ KULTURNEGA ŽIVLJENJA

Trije vodniki, pomembni za Goriško

Naključje je nanese, da so prav v zadnjih dneh izšli trije kulturnozgodovinski vodniki, pomembni za Goriško oz. njeno preteklost. Prvega je v svoji seriji «Itinerari isontini» izdala v slovenščini goriška občina, nosi pa naslov «Goriški grad». Gre za prevod (izdelal ga je Emil Valentinčič) vodnika, ki ga je ista ustanova pred leti izdala v italijanščini, obsega pa 30 strani. Na uvodnem mestu je objavljena predstavitev izpod peresa goriškega župana dr. Antonia Scarana, v kateri med drugim piše: «Od daljnih časov je bila zgodovina Gorice zgodovina spopadov in srečanj med narodi.

Z bogastvom latinskih, slovanskih in germanskih kulturnih doprinosov, ki so ustvarili njegovo civilizacijo in z dejanji miru, sodelovanja ob meji in kulturnega poziva vsem evropskim narodom, mesto ohranja še danes svojo tradicijo in vlogo povezovanja ter konstruktivnega dialoga — vlogo, ki je značilna za dogajanja v drugi polovici našega stoletja.»

Vodnik obsega več poglavij; v prvem delu je natisnjen zgodovinski prikaz mesta in gradu, sledi opis gradu z naslednjimi poglavji: Zunanje obzidje, Grajska četrt, Obzidje in utrdba, Grajsko jedro, Pritličje, Prvo nadstropje, Drugo nadstropje. Besedilo je obogateno z več fotografijami zunanjsčine in notranjsčine gradu, še posebej zanimivi pa sta reprodukciji dveh upodobitev Gorice v preteklosti: Merianova iz leta 1627 ter pogled na mesto iz prve polovice 19. stoletja s soške smeri. Pričujoči vodnik se s Slovenci v mestu podrobneje ne ukvarja, zato se ob njegovem izidu ponovno postavlja vprašanje publikacije, ki bi s slovenskega stališča prikazala mesto, njegovo preteklost in sedanjost, s poudarkom na aktualni kulturni in narodni problematiki.

Drugi vodnik je izšel v sosednji Novi Gorici, ima pa naslov «Franciški samostan Kostanjevica v Novi Gorici». Napisal ga je dober poznavalec goriške kulturne preteklosti, knjižničar Goriškega muzeja Marijan Breclj. Pobuda župnijskega urada na Kapeli, kot goriški domačini tudi imenujejo omenjeni grič s samostanom in cerkvijo, da izda vodnik, je vsekakor na mestu, saj gre pri tem objektu za enega najpomembnejših umetnostnih, kulturnozgodovinskih in verskih spomenikov na Primorskem. Tudi ta knjižica je zasnovana po običajnem vrstnem redu: uvodoma je natisnjena kratka zgodovina Kostanjevice, sledi podroben opis cerkve in samostana, zadnja tri poglavja pa so posvečena prikazu samostanske knjižnice, de-

lovanja tamkajšnje župnije Gospodovega označenja v povojnem času in grobnice francoske kraljeve družine Burbonov. Vodnik je bogato ilustriran s fotografijami, enim talnim načrtom in reprodukcijo Marussigove risbe cerkve na Kostanjevici iz leta 1706. Škoda le, da nekateri barvni klišei niso najbolj uspeli. Vodnik po kostanjevski cerkvi in samostanu obsega 30 strani, njegova naklada je 3000 izvodov.

Tretja knjižica nosi naslov »Grad Dobrovo v Goriških Brdih«, napisal pa jo je Marko Vuk. Gre pravzaprav za ponatis članka istega avtorja iz Goriškega letnika (1982, št. 9), z izdajo v posebni publikaciji pa je hotel izdajatelj, t.j. Goriški muzej, še posebej opozoriti na kulturnozgodovinski pomen gradu, ki je, vsaj kar zadeva stavbo, eden najbolje ohranjenih tovrstnih spomenikov na Goriškem. Vodnik šteje 40 strani, na začetku je objavljen daljši zgodovinski uvod, sledi opis zunanjsčine gradu, nato njegove notranjsčine, naslednje poglavje pa je posvečeno rekonstrukciji nekdanje opreme, ki je bila po zadnji vojni v veliki meri raznešena oz. uničena. Na koncu je natisnjen še krajši povzetek besedila v italijanščini. Tudi ta vodnik je bogato ilustriran, šteje 40 strani, tiskan pa je v 1000 izvodih. Klišei zaradi neprimerne papirja žal niso prišli do izraza. Goriški muzej je izdal knjižico s finančno pomočjo Kmetijske zadruge »Goriška Brda« z Dobrovega.

KRAŠKA OH CET

Po dveh letih bo letos na Repentabru spet tradicionalna Kraška ohcet, na kateri se bosta poročila 21-letna socialna asistentka Romana Maiano iz Briščkov ter 27-letni mehanik in kantavtor Sergij Štoka iz Kontovela. Ohcet se bo začela v četrtek, 25. avgusta, z deklško in fantovsko ter se bo končala v nedeljo, 28. avgusta, s poroko in slavnostno povorko narodnih noš. Letošnji program te naše največje zamejske etnografske manifestacije je še posebno zanimiv. Tako bo med drugim že od srede istega tedna dalje na ogled v repenski Kraški galeriji razstava umetnostne obrti, ki jo prireja obrtniška sekcija Slovenskega dežel. gospodarskega združenja.

»NEKAJ GNILEGA V DEŽELI DANSKI...«

■ nadaljevanje s 4. strani

in globoko ponižanje za tisoče in tisoče poštenih ljudi, ki si morajo v potu svojega obraza služiti kruh, in so srečni, če ga dobijo.

Vsega tega pa se navijači Udineseja, kot kaže, kaj slabo zavedajo. Preteklo nedeljo so tik pred prijateljsko tekmo med Udinesejem in Hajdukom iz Splita sprejeli Zica v videmskem središču kot pravčatega kralja. Nek govornik je tedaj žel buren aplavz, ko je množici predlagal, da bi poimenovali trg, na katerem so se zbrali, po brazilskem nogometašu. Morda bo res držalo, kar je pred nekaj dnevi napisal neki goriški italijanski časnikar, da je namreč potres v Furlaniji hudo načel ne samo gnotne in ambientalne dobrine, temveč tudi in morda še bolj značaj in izročila furlanskega ljudstva.

Arheološka razstava na gradu sv. Justa

30. julija je bila na Gradu Sv. Justa v Trstu otvoritev razstave z naslovom »La Preistoria del Caput Adriae«. Predstavitev razstave je bila namenjena le izbranemu občinstvu: oblaščem, raziskovalcem in novinarjem, saj razstava zaradi številnih tehničnih zaprek še ni v celoti postavljena. V kratkem, že v prvi polovici avgusta, pa bo na ogled širši javnosti. Govorniki so poudarili predvsem znanstveno in kulturno poanto razstave, ki osvetljuje prazgodovinsko podobo Istre, Krasa, Furlanije in Posočja. Razstavo je pripravil tržaški muzej »Museo Civico di Storia ed Arte« v sodelovanju s številnimi muzeji, društvi in posamezniki s področja Furlanije - Julijske krajine, s spomeniško službo te pokrajine in v sodelovanju z univerzama iz Padove in Trsta ter Goriškim muzejem iz Nove Gorice. Ideja o sami razstavi je vznikla že pred leti v krogu mednarodnega komiteja »Ostalpenkomitee«, katerega člani so arheologi iz Avstrije, Italije in Jugoslavije. Ti so si obenem zadali za cilj objavo celotnega gradiva, ki je bilo izkopano na Mostu na Soči in se nahaja v zbirkah italijanskih, avstrijskih in jugoslovanskih muzejev. Spoznanje, da lahko edino skupno delo obrodo sadove, ki ne bodo okrnjeni z državnimi mejami, se je pokazalo za edino pravilno. Rezultat skupnega dela je na razstavi najbolj pričujoč ob prikazu najdišča Most na Soči, ki zavzema osrednje mesto. Brez skupnega sodelovanja tržaškega in novogoriškega muzeja bi bila prazgodovinska podoba tega kraja nepopolna. Tako pa se razbohoti pred gledalci v vsej svoji veličini in blišču. Italijanski strokovnjaki so pripravili prikaz nekropole, ki je bila raziskana konec prejšnjega in v začet-

ku tega stoletja. Izkopanine iz tega časa pa se nahajajo v glavnem v Italiji in Avstriji. Goriški muzej iz Nove Gorice, katerega raziskovanje je na Mostu na Soči usmerjeno na prazgodovinsko naselbino, se vključuje v razstavo s sadovi dvajsetletnega dela na tem najdišču. Tako nam starejša izkopavanja osvetljujejo način pokopavanja tistega časa, novejša raziskovanja pa ekonomiko in gospodarstvo.

Celotna razstava je razdeljena na dva dela. V prvem delu, ki je postavljen v »Bastione Fiorito«, je prazgodovinsko obdobje od paleolitika do eneolitika prikazano z najpomembnejšimi najdišči. Postavitev tega dela razstave je v klasičnih vitrinah, odlikuje pa se po poučnih in nazornih tekstih ter grafičnem oblikovanju. Poprestritev razstave predstavlja še prikazovanje diapozitivov. Drugi del razstave — protozgodovina, ki zajema čas od bronaste dobe do latena ali mlajše železne dobe, je predstavljen v »Sotterraneo Latio«. Ze sama postavitev v podzemnih prostorih, kjer se združujeta in tvorita celoto dva tako različna svetova — stari svet s svojimi najdbami najde prostor v moderno konstruiranih vitrinah — dobesedno očara obiskovalca. Vsako najdišče je obenem dopolnjeno še s panojem, na katerem je kratka zgodovina raziskanj, ter časovna in poljudnoznanstvena opredelitev. Ravno tako nas razlaga na panjih uvedejo v posamezno časovno obdobje. V tem delu ima svoje mesto Most na Soči. Za razliko od ostalih najdišč pa se ne zaključuje z latenskimi obdobjem, temveč poseže še v prikazovanje rimskega obdobja, kajti le tako si lahko ustvarimo popolno podobo kraja, katerega začetki segajo v bronasto dobo.

B. Z.

POLETNI POŽARI

Deževje zadnjih dni je nekoliko zaustavilo pojav poletnih požarov, ki je letos hudo prizadel italijanske gozdne površine zlasti na Sardiniji in v Kalabriji. Po podatkih, ki jih je objavilo ministrstvo za javno zaščito, znaša škoda dosedanjih poletnih požarov v Italiji približno 1.500 milijard lir. Gre torej za ogromno škodo, ki pa jo po mnenju izvedencev le redkokrat povzročajo naravni pojavi, kot so npr. strele. V več kot 90 odst. primerov je po njihovem mnenju treba pripisati požare človekovi malomarnosti, če ne celo človekovemu namernemu podtikanju.

MIRKU MAZORA NA GROB

Kot mladenič slok, postaven,
v zboru svečnikov mož veljaven
nam v spominu še ostaja,
ko na zadnjo pot odhaja.
Utihnulo mu je srce,
ki ljubilo je vse,
kar slovensko in krščansko je.
Iz tihega planinskega kotiča
zemlje naše je izšel,
od tam, kjer sveža poezija
od nekdaj bujno se razvija:
pomislimo na Vrsno, na Sveto Lucijo,
na Kobarid, na Kred in na rajnikov Breginj.
Tudi Mirko naš je pesnik bil.
Verze smo njegove mogli večkrat brati
in globoko resnost jim priznati:
tudi verzov skladanje
je služba narodu in Bogu —
kakor je nekdaj dejal
znani pesnik v Kredu
iz soseščine breginjske.
Mirka je še višje stopnje vest,
ki življenju išče svetlih cest,
nagnila v posvečeno božjo službo
v bližnjo Kristusovo družbo.
Tako pot je mlad izbral
in se zvesto je držal:
v upravljanju natančen,
v pastirovanju vesten,
v besedi moder in odkrit,
dober v šoli katehet,
potrebni znal je dati pravi svet.
Iz njegovih službenih gre mest
glas, da Kristusu je res bil zvest:
v načelih jasen in vzravnán,
v oznanjevanju evangelija
je govor bil mu izklesan.
Zdaj se zaključuje dolga pot
iz Breginja v Bovec in Gorico,
skoz Tolmin in Srpenco,
in potem spet skoz Gorico,
Sempolaj, Podgoro
skoz bolnišnico v nebeško zoro.
Življenja se iztekla je pesnitev,
spremlja naj ga naša zdaj molitev!
Priatelj dragi, Mirko,
zbogom, zbogom!
Z mavričnim naj krogom
božja milost te obdaja
v večni luči sredi raja!

Stanko Zerjal

Pogovor s Slovencem iz Avstralije Borisom Tavčarjem

Boris Tavčar je mlad geolog iz Perthu v Avstraliji in je sin ene številnih primorskih družin, ki so takoj po vojni zapustile domovino in šle v Avstralijo. Prosili smo ga, da bi nam nekoliko opisal življenje in navade v Avstraliji in kako živi slovenska narodna skupnost v Perthu.

— Boris, bi nam najprej povedal, kje živiš, in predstavil svojo družino?

Doma sem iz Perthu. Če pogledaš zemljevid Avstralije, dobiš to mesto na zahodni obali našega kontinenta. Mesto je kar veliko, saj ima nekaj več kot 800.000 prebivalcev in je glavno mesto zvezne države West Avstralije. Moja družina živi v severnem predelu mesta, kjer sta si oče in mama sezidala hišo pred tridesetimi leti, ko je bilo takrat tam še predmestje. V Avstralijo so moji starši prišli po drugi svetovni vojni, in sicer leta 1950. Kot skoraj vsi ostali izseljenci niso poznali angleščine, zaradi tega je bilo težko dobiti zaposlitev, ki bi odgovarjala njihovemu delu. Tako je moj oče začel postavljati ploščice, kar dela še danes. Ko so tako prišli do kruha, so počasi začeli zidati hišo in z njo je rasla tudi družina. Najprej se je rodila Jožica, za njo jaz, nato Branko, nekaj let kasneje pa še Tanja. Sedaj smo seveda že odrasli. Sestra Jožica je učiteljica, je poročena in ima dve hčerki. Branko je mizar, Tanja pa, ki je stara sedemnajst let, obiskuje prvi letnik fakultete za znanstvene vede. Mogoče zato, ker nimamo drugih sorodnikov v Avstraliji, smo zelo povezani in zelo radi smo skupaj.

— Ti si geolog. Kako si se odločil za ta poklic?

Ko sem dokončal t.i. visoko šolo, sem se moral odločiti, kaj bom študiral. Vedno so me zanimali znanstveni predmeti in zato sem se vpi-

sal na fakulteto znanstvenih ved, kjer sem si zbral matematiko in geologijo, ki me je še najbolj zanimala. Vedno mi je bilo všeč kamenje in privlačilo me je tudi življenje v naravi. Vedel sem, da geologi imajo za to lepo priliko, saj ko iščejo razne rude, gredo daleč v puščavo, kjer se zadržijo od šest do osem tednov. V tem času so skoraj popolnoma odrezani od sveta in v temnem stiku z naravo. Tej izbiri so botrovale tudi druge okoliščine, saj je bila takrat West Avstralija geološko še malo raziskana država in geologov ni bilo dovolj. Vendar je še veliko drugih razlogov, zaradi katerih sem postal geolog, ki pa jih ne znam obrazložiti. Vem le, da mi je moj poklic zelo všeč in mi daje tudi veliko zadoščenj.

— Kako je osnovano šolstvo v Avstraliji?

Z gotovostjo lahko povem, kako je osnovano šolstvo v naši zvezni državi, to je v West Avstraliji, medtem ko je v ostalih mogoče nekoliko drugače urejeno. Otroci morajo obiskovati šolo od šestega do petnajstega leta. To kar je v Jugoslaviji osemletka, traja pri nas sedem let. Nato obiskujejo otroci visoko šolo, ki traja obvezno tri leta, za tem lahko vstopijo v poklicno šolo

dalje na 8. strani ■

—O—

Nadaljujejo se spopadi med iransko in iraško vojsko. Predstavnik teheranskega režima je te dni izjavil, da utegne njegova vlada preprečiti plovbo skozi ožino Ormuz in s tem onemogočiti ladjam vhod v Perzijski zaliv. Na to izjavo je ostro odgovoril glasnik ameriškega zunanjega ministrstva, ki je dejal, da bi v tem primeru Združene države sprejele ustrezne ukrepe.

Raketno vprašanje M. S.

OOOOO 4 OOOOOO OOOOOO OOOOOO OOOOOO OOOOOO OOOOOO OOOOOO

DIPLOMATI NA DELU

Povrnimo se za hip k »ravnovesju strahu«, temu čudnemu angelu varuhu človeštva. Uničevalna sila sodobnega orožja postavlja sama po sebi zgornjo mejo, preko katere je nepomembno večati jedrske zaloge. Kakšen smisel ima uničiti sovržnika, če pri tem uničim tudi samega sebe? In kakšen smisel ima uničiti svet dvakrat, trikrat, desetkrat, ko pa je dovolj, da ga uničim enkrat? To je spet drug pogled »ravnovesja strahu«.

Strategi so značilnosti tega ravnovesja tudi količinsko določili, kvantizirali. Pravišnje število mora biti a) dovolj veliko, da ga je moč uničiti le z akcijo tolikšne razsežnosti, da je ni mogoče prikriti in b) dovolj majhno, da ne pride do kopičenja nepotrebnih in dragih zalog.

Sad teh študij je sporazum SALT I iz leta 1972. Z njim so omejili protiraketno obrambo in za pet let zamrznili število obstoječih raket. Prvo točko so sprejeli, da bi generalom odvzeli skušnjava po ne-napovedanem in masovnem raketnem napadu. Tak napad je možen samo, če lahko tisti, ki ga sproži, računa na svoja protiraketna sredstva, da bi odvrnil protinapad, ki bi ga sicer uničil. Kar se tiče druge točke, trdi nekdanji ameriški državni tajnik Henry Kissinger, da je SALT I dovolil Sovjetom številčno nadmoč v nosilnih raketah, vendar je ta postala nepomembna v luči ameriške tehnološke premoči. Združene države so že tedaj imele veliko število strateških bombnikov (ki jih sporazum ni upošteval) in pa nadmoč v jedrskih konicah, saj so že tedaj razpo-

lagale z raketami vrste MIRV. Za tem orožjem so se ZDA čutile varne kljub sovjetski raketni nadmoči. Malokdo se je v valu velikega navdušenja, ki je sprejelo SALT I, zavedel, da so prav rakete MIRV zasejale seme propada prvega in drugega SALTA ...

To danes priznava sam Kissinger: »...Z večkonicičnimi raketami ... bi imela tista stran, ki bi izvedla napad, prednost. S tem je bila oživljena destabilizacijska nevarnost zahrbtnega napada.« Zanimivo pa je, da je pri ameriški odločitvi odigrala pomembno vlogo sovjetska neosveženost ali pa namerna preračunanost, saj so nekoliko za Američani tudi sami močno razvili to vrsto orožja. »Za rakete MIRV smo se odločili, ker se v vzdušju vietnamske vojne nismo hoteli odpovedati edinemu strateškemu napadalnemu orožju, za katerega so že bila odobrena denarna sredstva in ki bi edini lahko bil kos hitremu naraščanju sovjetske raketne oborožitve. Drugič zato, ker smo dvomili, da bi Sovjeti lahko dosegli tolikšno preciznost, da bi v dogledni bodočnosti ogro-

Pogovor s Slovencem iz Avstralije...

■ nadaljevanje s 7. strani

ali nadaljujejo z visoko šolo, nekaj pa se jih tudi naravnost zaposli. Tisti, ki se odločijo za poklic npr. za mehanika, elektrikarja, mizarja, delajo, po končanem obveznem šolanju, pet let kot vajenci, istočasno pa morajo obiskovati tudi strokovno šolo. Tisti, ki mislijo nadaljevati s študijem na univerzi, na kaki višji tehnični šoli, na učiteljski šoli ali pa so še neodločeni, morajo še dve leti obiskovati visoko šolo. Ko dokončajo peti letnik, polagajo izpite in na podlagi ocen lahko izbirajo nadaljnji študij, če pa jih zanima poklicna šola, lahko vstopijo v tretji letnik. Na univerzo se lahko vpiše samo tisti, ki ima dovolj visoko oceno. Univerzitetni študij traja, za dosego diplome, tri ali štiri leta, odvisno od fakultete. Za doktorat pa je potrebno še nadaljnje šolanje, in sicer še najmanj tri leta. Učiteljska šola za učitelje osnovne šole traja tri leta; tisti, ki hoče poučevati na visoki šoli, mora obiskovati tri leta univerzo, četrto leto pa učiteljsko šolo.

— Kaj pa zaposlitev?

Delo je sedaj težje dobiti in zato vedno več dijakov nadaljuje po obvezni šoli s četrtim in petim letnikom visoke šole. Tudi pri nas, kot po vsem svetu, v zadnjih letih brezposelnost narašča in veliko mladih še išče prve zaposlitve in zato dobivajo državno podporo. Lažje je za tiste, ki imajo višjo izobrazbo, saj je naša država še mlada in se bo z večjo lahkoto postavila na svoje noge, če bo imela svoje strokovne kadre.

— Kaj ti pomeni biti Slovenec?

Slovenec! Jaz se štejem najprej za Avstralijanca in šele za tem sem tudi Slovenec. Moji starši so zelo zavedni in so nas vedno učili, da smo Slovenci in da ne smemo pozabiti na to. Sem Slovenec, zato ker so bili moji predniki Slovenci, ker so moje korenine slovenske, vendar jaz sem rojen v Avstraliji in zato sem kot vsi mladi Avstralijanci, naj si bo sinovi Grkov, Italijanov ali Nizozemcev, ki so se rodili na tem kontinentu, najprej Avstralijanec. To je tako tudi zato, ker bo naša država postala res država, samo če bomo čutili vsi isto, če bomo vsi najprej Avstralijanci in šele nato to, kar je naša prvozna narodnost.

— *Obstaja upanje, da bo tudi druga ali celo tretja generacija ohranila živo vez s slovenščino in z domovino svojih očetov?*

Za otroke prve generacije je lažje ohraniti vezi s slovenščino in s Slovenijo, ker imamo vsak dan priliko govoriti o tem doma in naši starši gotovo raje govorijo z nami slovensko kot angleško. Mislim, da bo druga generacija težko ohranila te vezi, kajti vsaj v Perthu je Slovenec malo posebno še takih, ki imajo moja leta, zato je le malo možnosti, da bi se mi poročili s Slovenkami. To bi bilo gotovo lažje, če bi v Perthu imeli slovensko šolo, kot je po nekaterih drugih avstralskih mestih in kot jo imajo Italijani in Grki. Mogoče pa bo za pouk slovenščine poskrbel Slovenski klub, ki sedaj deluje pri nas.

— *Torej v Perthu deluje tudi Slovenski klub. Bi povedal kaj več o tem?*

Mislim, da je v Perthu približno tristo Slovencev. Ko sta oče in mama prišla v Avstralijo, jih ni bilo toliko in so se zbirali le občasno. Z leti so ta srečanja postala vedno redkejša, ker je vsaka družina imela svoje probleme in težave. Pred približno petimi leti pa so se Slovenci v Perthu začeli bolj pogosto in redno zbirati in na dan je prišla zamisel, da bi ustanovili klub, kot so slišali, da se je zgodilo v drugih mestih Avstralije. Od takrat so se začeli zbirati enkrat mesečno za ples in še ob raznih prilikah, kot so Božič, Novo leto, pustovanje, praznik grozda itd. Vsakokrat je odbor moral dobiti za srečanje primeren prostor, ki ni bil skoraj nikoli isti. Začutili so potrebo po prostoru, ki bi postal Slovenski dom, zato so sklenili, da bodo s prostovoljnimi delom sezidali hišo, jo nato prodali in z izkupičkom kupili staro stavbo. In tako se je tudi zgodilo. Stavbo so nekoliko popravili in lansko leto so prvič imeli ples v tem novem prostoru, ki je sicer še potreben popravila. Zato da bi dom deloval čim lepše, želijo člani, da bi prostor bil na razpolago tudi drugim narodnostim. Povedati moram, da država pomaga vsem tistim, ki si ustanavljajo društva, ker želi, da vsaka narodnost ohrani svoje običaje in navade.

— *Kakšni so stiki z drugimi slovenskimi društvi v Avstraliji?*

Delovanje kluba je pomembno za nas Slovence in sedaj, ko ima društvo svoj prostor, bo

gotovo lažje vzpostaviti stike tudi z društvi, ki delujejo v drugih mestih. Vsekakor naj npr. omenim, da smo lansko poletje imeli v gosteh slovenski ansambel, ki ga je v Avstralijo povabil nek drugi klub, a je prišel tudi k nam.

— *Kakšna se ti zdi domovina tvojih staršev?*

Rojstni kraji mojih staršev so čisto drugačni kot tisti, kjer živim, oziroma kjer delam. V okolici Perthu ni gričev ali hribov, tudi ne visokih gora, ki obkrožajo Kobarid, kjer je doma moja mama. Avstralija je gorata na vzhodu in tam se je naselilo več Slovencev, mogoče tudi zato, ker so jih tisti kraji bolj spominjali na domovino. Tudi puščava, kjer delam, je čisto drugačna, le tu pa tam me nanjo spominja kraška gmajna, ki pa seveda nima iste prostranosti. V Avstraliji se mi večkrat zgodi, da sto in sto kilometrov daleč ne srečam žive duše, kar se pri vas ne dogaja. Velika razlika je tudi v tem, da imajo pri vas ljudje iste interese, iste običaje, da so večinoma iste veroizpovedi in da med njimi ni večjih razlik, kot se to dogaja pri nas, ko je vsaka hiša nekaj svojega in čisto individualnega. Nekaj novega so zame tudi sorodniki, saj imam v Avstraliji samo očeta, mater, brata in sestre, vsi ostali pa so le prijatelji. Tukaj je čisto drugače, saj je skoraj vsaka oseba, ki jo srečam, sorodnik, na kar nisem navajen. Povedati moram, da smo Avstralijanci drugačni kot ste vi. Mi sedaj ustvarjamo svojo državo in se pri tem le malo naslanjamo na to, kar je bilo v preteklosti. Vi tega ne morete, preveč ste navezani na svoje tradicije. Oblast in država sta v rokah starih ljudi, ki le težko dovoljujejo večje spremembe, tudi če so te pametne. Prav zaradi tega mi hitreje napredujemo, medtem ko je za vas težko prelomiti to, kar je že stoletja in stoletja veljalo. Se nekaj besed o podnebjju: to kar je za vas v teh dneh izredna vročina, je zame nekaj čisto navažnega, saj se poleti v Perthu temperatura dvigne nad 35° C in to vsak dan, da ne govorimo o puščavi, kjer je tako toplo tudi pozimi, čeprav se temperatura ponoči zniža za celih 20 stopinj. Tako pri nas ni nikoli hujšega mraza in tudi snega ne poznamo.

Priprava I. T.

Izdajatelj: Zadruga z o. z. »Novi list« — Reg. na sodišču v Trstu dne 20.4.1954, štev. 157 — Odgovorni urednik: Drago Legiša — Tiska tiskarna Graphart. Trst, ulica Rossetti 14, tel. 772151

zili našo raketno silo. In končno, ker so Sovjeti ignorirali naše namige, naj bi se pričeli pogajati tudi o prepovedi raket MIRV. Kakorkoli že, ne more biti nobene dvoma, da je doba raket MIRV pogubila SALT. Tako nekdanji voditelj ameriške diplomacije.

SALT I je formalno zapadel oktobra 1977. Carterjeva uprava in Kremelj sta pristala, da neuradno podaljšata njegovo veljavnost do dokončne izdelave sporazuma SALT II. Še pred zapadlostjo SALT I pa je leta 1974 Fordova uprava, v kateri je bil državni tajnik Kissinger, sklenila v Vladivostoku sporazum, ki je dobil ime po tem mestu na sovjetskem skrajnem vzhodu. Dogovor je pomemben, čeprav ga tisk poredkoma navaja, ker so bile meje raketne oborožitve, ki jih je začrtal, pozneje vključene v SALT II.

Ta sporazum sta podpisala leta 1979 (15. junija) na Dunaju takratni ameriški predsednik Carter in sedaj že pokojni sovjetski voditelj Brežnev. Zagotovil naj bi precejšnjo mero predvidljivosti in torej

stabilnosti v odnosih med obema strateškima arzenaloma. Vsaka velesila sme ohraniti 2250 strateških raket. Meja za večkonične rakete MIRV znaša 1320, od teh pa le 820 na kopenskih odstreliščih. V tem oziru pomeni precejšen napredek v primerjavi s SALTOM I, ki je takratno oborožitveno stanje samo zamrznil, obenem pa tudi v primerjavi z vladivostoškim sporazumom, saj je v pogodbo SALT II vključenih še nekaj omejitvenih avtomatizmov, ki jih v Vladivostoku niso predvideli. Ko bo pogodba leta 1985 zapadla, bodo Sovjeti smeli imeti največ 820 medcelinskih balističnih raket vrste MIRV, to je približno 100 več, kot jih imajo sedaj. Ameriški kritiki sporazuma trdijo, da je to veliko preveč, zagovorniki pa opozarjajo, da bi jih brez SALT II samo na osnovi vladivostoškega sporazuma nagrmadila verjetno 900, morda celo 1300.

Svetovna javnost je SALT I sprejela z velikim navdušenjem, ki ga je narekovalo olajšanje pred raketno moro. Kmalu pa je pogodba zašla v vrtinec polemik, ka-

mor je za sabo potegnili tudi SALT II. Ko se je Carter vrnil z Dunaja v domovino, je z govorom, za katerega vedo kronisti povedati, da je bil najdaljši v njegovi predsedniški dobi, skušal obema zbornicama sporazum obrazložiti. V tisku je naletel na hladen sprejem, opozicija pa je prišla do izraza še zlasti v senatni zbornici. Do ratifikacije sporazuma ni dejansko nikdar prišlo. 24. decembra 1979 so v Afganistan ukorakale sovjetske čete. To je bil težak udarec svetovnemu pomiritvenemu procesu, kolikor ga je v napetih odnosih med velesilama še ostalo, potem ko se je na obzorju grozeče pojavilo vprašanje srednjedometnih raket. Reagan je med volilno kampanjo SALT II močno napadal, njegova uprava pa je pozneje sprejela čuden kompromis, po katerem dogovor SALT II sicer spoštuje, vendar pa odločno nasprotuje ratificiranju. Sporazum je torej zašel v hude težave, iz katerih skoro ni izhoda. Njegovo vlogo so preuzela nekako pogajanja START (Strategic Arms Reduction Talks). (Dalje)